

Gələcəyin təhlərinə cavab verməyin yeganə yolu təkmillənmək və yenilənməkdir

"Cognizat" konsaltinq qrupunun hesablamalarına görə, 10-15 ildən sonra robotlar ABŞ əhalisinin 12%-ni işsiz qoyacaq. Kimsə hesab edə bilər ki, bu, XXI əsrin acı reallığıdır. Ancaq tarix heç vaxt yerində addımlamayıb. Sürətli dəyişikliklər əsrində işsizlikdən qorxub kəşfiyyatın yeganə yolu deyil. İşsiz qalmamaq istəyirsinizsə, dəyişməlisiniz!

"Cognizat"ın araşdırmalarına görə, nənətiqlərindən irəliləyən "Business Insider" nəfəri də bu qənaətdədir. "gər bir neçə ildən sonra işsiz qalmaq istəmirsinizsə gələcəyin təhlərinə uyğun peşə seçməli, yaxud ixtisasınızı yeniləməlisiniz. "Business Insider" yaxın gələcəkdə 21-ci əsrin yeni və bir çoxunun bizimlə olmaması peşələrin aktual olacaqları qənaətinə diqqətli baxırlar. Onlara nə kişirir? İki əfətmi? İndustrial cəmiyyət üçün aktualdır. Məsləhət: Asiya və Afrikada hələ də qəbilə münasibətləri ilə yaşıyan tayfalar var. Nə biz onlara yada salırıq, nə də onlar vəziyyətlərindən xüsusi narahatlıq keçirirlər. Ancaq Azərbaycan dinamik inkişafda oldu, dünyadakı siyasi, xüsusi iqtisadi proseslərlə sənədləşdirilən nöqtəyi-nəzərdən mövzu bizim üçün də gündəmdə olmalıdır. Beləliklə, söhbət gələcəyin hansı 21 peşəsindən gedir?

1. Məlumatlarla işləyən detektiv. Onlara nəsas işi internetdən və digər "ağıllı" qurulardan idarə edilən məlumatın səfərvərliyi olacaqdır. Bu məlumatları analiz edən mütəxəssis müəttərisinə bərkətlə, yaxud ayrılcaq xüsusi işində nəyi dəyişməli, nəyi yeniləməli? belə tövsiyələrini verəcəkdir. Detektivlərin məlumatı maksimal şəkildə çoxlu mənbədən almağa çalışacaqlar, hətta ev termostatı və sənəyi yadımçılardan belə. Müəttərilər özlərini də keyfiyyətli xidmətə nəminə ona lazımi informasiyanı verəcəklər. Hazırda bəzi iri korporasiyalar məhsulların daha yaxşı satmaq üçün bu metodları istifadə etməyi bəsləyirlər. Ancaq güman edilir ki, bu peşə bir müddət sonra daha populyar olacaqdır.

2. Həmişəmsöhbətçilərdən. İnsanlar daha uzunömürlü olacaqlar. Səbəb biotexnologiyalardır. Ötən yazılarımızdan birində qeyd etmişdik: alimlərin hesablamalarına görə, belə getsə, təqribən 2050-ci ildə əlmi ölüm qalıb gələcək. Yəni bədbəxt hadisələr, intiharlar nəticəsində ölənlər olacaq, ancaq xəstəliklərin demək olar hamısı nəfərlə tapılacaq. Bax, belə bir vəziyyətdə həmişə insanlar vaxt keçirmək, onlara kömək etmək üçün həmişəmsöhbət peşə sahiblərinə ciddi ehtiyac yaranacaq. Xüsusi öyrətilmiş, təlim keçilmiş xsl olacaqlar ki, yaşılarla vaxt keçirib keçməyin gözəl günləri barədə söhbətlər aparsınlar.

3.3. Hər kiberanalitiklər. Bu peşə sahibləri hər nədənsə verən bütün hadisələrə nəsasın dəyollarında nizam-intizama dair məlumatları toplanması və işlənməsi ilə məmul olacaqlar. Hər nədənsə rüfatın elektrik enerjisi ilə təminatdan tutmuş kanalizasiya xətlərinə də bütün sahələrdə "ağıllı" quruları vasitəsilə idarə olunacaq. Hər kiberanalitiklərin bir işi də sərhadən xəmə həmin qurular vaxtında görmək və ya təmir etmək, yaxud da yenisi ilə əvəzləməkdir.

4. Əlavə edilməli reallıqda səyahət layihələndiricisi. Peşələrindən nə qədər bəlkə də budur, çünki söhbət əlavə edilməli virtual reallıqdan gedir. Alimlərin fikrincə, yaxın gələcəkdə ön plana təcrübə iqtisadiyyatı qəxacaq. Yeni hisslər və biliklər verən yeni metodlara ciddi tələbat yaranacaq. Əlavə edilməli reallıqda səyahətlər adətən hələ çevriləcəkdir, dünyanın dizaynı yaradacaq və layihələndirməsinə həyata keçirəcəklər mütəxəssislər. Məhz bu peşənin sahibləri olacaqlar.

5. Süni intellekt biznesi üzrə inkişaf meneceri. "Cognizat"ın mütəxəssisləri proqnozlaşdırırlar ki, gələcəkdə süni intellekt dəyəcəklər. Bir çox sahədə işlərin icraçısı olsalar da, özləri özlərini sata bilməyəcəklər. Elə buna görə də bəzi təhləli süni intellektli məhsullara yeni bazarlar tapan və satırlar. Məmul olan xslərlə lazımlı olacaq. Necə deyirlər, ticarət asan məsləhət deyil.

6. Fitnes-motivasiya üzrə məsləhətçi. Artıq qəki və piylənmə müasir cəmiyyətin problemi olduğundan biridir. Fitnes-trekerlərin meydana gəlməsinə nəsas səbəblərindən biri də insanlara öz çəkirlərini nəzarət etmələrinə stimullaşdırma idi. Ancaq belə görünür ki, qadjetlər insanları arıqlamağa, yaxud nəfəsini hakim etməyə yönəltməyi, həvəsləndirməyi qadir deyillər. Elə buna görə də gələcəyin peşələrindən biri fitnes-motivator olacaqdır.

7. Süni intellektli işləyən tibbi texnik. Süni intellekt texnologiyaları nəinki əfət, əlaqədar olaraq tibbi təminat prosesində də irəliləyəcəklər. Vəziyyət oldu ki, kimin həkimə getməyi də ehtiyac olmayacaq. Mütəxəssislər özləri xəstələri evlərinə gətirib müasir texnoloji yeniliklər hesabına dəqiq diaqnoz qoyacaqlar. Hətta heç bir tibbi təhsil

görməyən xüsusi tibbi texniki robotların köməyi ilə cərrahi məliyyatlar da edəcəklər.

8. Fərdi data-broker. Gələcəkdə Facebook abunçılığı barədə məlumatlar “Amazon”a sata bilməyəcək. Bunu alabunçılığının özlüyünü edəcəklər. Hər bir şəxs özünü biləcək fərdi məlumatları hansı qiymətə satarsın? Bunu da onlara data-brokerlərə köməkçi olacaqlar.

9. Yol dispetçeri. Muxtar avtomobillər və dron-kuryerlər həmişə havada, həmişə yollardakı vəziyyəti - hərəkətə münasibliyini köklü şəkildə dəyişəcəklər. Yol dispetçeri bu prosesi nəzarətdə saxlayacaqlar.

10. Rəqəmsal dərziləmə. Tezliklə rəqəmsal qurğular insanın bədən ölçülərini götürüb onun 3D-modelini yarada biləcəklər. Bunun kimin rəqəmsal dərziləmə üçün ideal olan geyimi də seçəcək. “Cognizat”ın ehtimallarına inansa, belə dərzilərdən ilk olaraq qadın paltar istehsal edən və satan şirkətlər yararlanacaq.

11. Genetik fərqlilik üzrə müəxsis. Kollektivdə bərabərlik və fərqlilik amilləri gələcəkdə təkcə etnik və cinsi mənsəbiyyətlə məhdudlaşmayacaq. Hər bir şirkət insanların arasında genetik məni baxımından balans qorumağa çalışacaq.

12. IT-ləqəndirici. Şirkətlərin rəqəmsal məqsədlərinə dəruirliyi və bütün platformalarda maksimal şəkildə avtomatlaşdırma nəyətə keçirliyi prosesin IT-ləqəndirici cavabdeh olacaq.

13. Kriptokouç. Çox böyük ehtimalla gələcəkdə fiziki pullar arxa plana keçəcək. İnsanlar daha çox kriptovalyutadan istifadə edib mikroborclar götürəcəklər. Yeni sistemli bazarda nəyin bəy verdiğini anlamağa hər kəsin gücü çatmayacaq. Bax bu anda onları köməyin kriptokouçlar yetiçək.

14. Fərdi xatirələrin kuratoru. İnsanlar çox yaşıyacaqlar və bu səbəbdən onlara xatirələrinin şəxsi virtual dünyasına lazımlı olacaq. Yadda kuratorlar belə virtual dünyanı yaradıblar. Həqiqət bənzərliyi edəcəklər. Bu məqsədlə yaradılmış süni dünya keçmişin realist xatirələri ilə doldurulacaq. Məsələn, müəxsis müştərinin uzaqlıqda yaşadıq evi virtual aləmdə reallaşdıracaq. Yaxud insanın keçmişinə dair məlumatlar bazası formalaşdırılacaq ki, yadda tükəndikcə istifadə etsin.

15. Virtual dükanlarda məsləhətçi. Hesab olunur ki, ticarət tam olaraq onlayn-formata köçdükdən sonra insanlar evdən çəkməyərək virtual mağazalarda alış-veriş edəcəklər. Həmişə onlayn-dükanlarda müştəri virtual məsləhətçilərin “gəzdirəcək”.

16. Genetik portfel üzrə direktor. Genetik kodların analizi və CRISPR-redaktənin inkişafı ilə ləqədar olaraq biotexnoloji şirkətlərin müştəriyə yeni sifarişlərini reallaşdırmağa çalışacaqlar. Bu isə genetik portfel üzrə direktorun üzrinə düşəcək. O, şirkətdə nə mühüm vəzifələri birini tutacaq. Onun məqsədi innovativ dərmanlar bazarında strategiyaları ilə nilləsi və layiqli yerin tutulması təmin etməkdir.

17. İnsanların məni davranışlarındakı dəyişikliklərə dair təm-məncər. Futuroloqlar proqnozlaşdırırlar ki, məni bazarı gələcəkdə insanların robotların ilə necə “düşünmələri”ndən asılı olacaq. Təmməncər də məni bunu müyyənedəcək: robotun hansı güclü tərəfləri var, insanın hansı. Bundan sonra onları birgə işlətiləcək.

18. Etimad üzrə baş direktor. Şəhərlərdə şirkətlərin bütün məlumatları naçəşənəni olmağı səbəbindən müəsisliyi maksimal şəkildə şəffafliyi təmin etmək çalışacaqlar. Etimad direktorunun işi də ondan ibarət olacaq ki, şirkət tətrafındakı “qara bulud”ları yayımlaması, investorları arasında müəsisə bərdə pozitiv auranı yaranmasına çalışsın. Yəni şəhərlərin bilirdi ki, pulunu havaya sovrur və düzgün yoldadır. Yeri gəlmişkən, jurnalistika fakültəsinə daxil olmaq istəyən gənclər bu peşəni diqqətdə saxlasalar yaxşı olar. Xəbərdəyiymə üçün çox vaxt tələb olunmaz.

19. Kvant tədrisinin analitiki. Bunu şəxs kvant hesablamaları ilə məni tədrisini birlişdirərək biznesin inkişafı üçün sürətli və effektiv yollar axtaracaq.

20. “Yəni” hesablamaları ustası. Bu müəxsis fəaliyyət sferası bundan ibarət olacaq: o, köhnəli infrastrukturda şirkətlərin təkmilləşdirilməyi və ya (periferiya) hesablama sistemli mərkəzləndirmə modelinə keçirilməsini təmin edəcək. Hesab olunur ki, “yəni” hesablamaları (edge computing) şirkətlərinin data-mərkəzlərdən cavab gözləmədən

məlumatları nə ilə nəiləməsini həyata keçirə biləcəklər.

221. Etik təminat üzrə mütəxəssis. Bəzi şirkətlərin işində tək gəlirlə deyil, etik şəxslər də nəzərə alınacaqlar. Mütəxəssis hesablayacaq ki, şirkətin siyasəti səhmdarların dəyərlərinə hansı dərcədən zərər yetirir. Məsələn, bəzi investorlar istəyə bilərlər ki, işdə insan əvəzinə robotlardan üstün dəyərləndirilsin. Etik təminat üzrə mütəxəssis bu prosesə nəzarət edə bilər.

Görmədiyiniz kimi, dünyada bir tərəfdən hər şey asanlaşdırılmaq istəyən, digər tərəfdən isə ortaya çıxan gerçəkliklər bu miqyasda texnoloji inqilabı tələblərinə cavab verməliyənlərdir. Unutmayaq, vaxtilə bu xəbərlər icad ediləndə belə insanların ehtiyacı olmayacaqdı deyənlər vardı. Ancaq bu kəfə yeni-yeni iş yerlərinin açılmasına səbəb oldu.

["Azərbaycan müəllimi" qəzeti](#)